

nechává svých dětí bez naučení? Každý otec snaží se naučiti své děti jen dobrému, neposlušné otcovsky trestá a otcovsky nad nimi se smilovává. Nenadarmo říkávají: Špatné to dítě, kterého otec neučil. Nuže, trestají-li lidé své děti, může-liž nás boleti, potrestá-li nás Ten, jehož milosrdenství jest nesmírné? Navštíví-li Hospodin někoho za hříchy nějakým křížem, On se nad ním smiluje, jen ať se Mu člověk pokoří. Nebudeme tedy truchliti, sešle-li Dobrotivý Bůh na nás nějaké soužení; požehnáme se křížem a řekneme: „Bože nauč mne, hříšníka, plniti Tvou Svatou vůli!“ ... A uvidíš hned, že ti potom bude se vším dobře...

Tak soudil a žil Naum Drot. Také jeho postihlo kruté neštěstí. Co učinil? Pranic! Neodává se hoří velebil Boha a s tím prožil svůj věk. Stalo se to, jak následuje.

Naum Drot byl prvním chasníkem ve své vesnici. Otce i matky byl poslušen, ke starším choval se uctivě; dobrých přátel a kamarádů měl mnoho. Reči zbytečných a neslušných nemiloval; pálenky nepil a opilců nemohl ani vidět; se špatnými lidmi neobcoval. Za to, nadešel-li sebe menší svátek, — sotva udeřili na zvon — už byl v kostele; rozžal svíčku, pomodlil se, udělil almužnu chudým a zase si hleděl svého díla. Dověděl-li se kde o nouzi a bídě, šel a pomohl dle svých sil a poskytnul rady. A za to ho Bůh neopustil.

Cokoli si usmyslil a předsevzal, ve všem mu Hospodin poprával zdaru; odměnil ho dobrou, poslušnou ženou, pracovitou hospodyní. Zachtělo-li se mu něčeho, pomyslil-li si na něco, — Nasta

(tak jeho ženě říkali) ani v noci nespala, činila se, starala, až byla se vším hotova a pořídila, čeho muž si přál. Naum si jí také svrchovaně vážil a jako sama sebe ji miloval. Nikdy se spolu nesvářili, ani nehádali. Žili tiše, v pokoji, a chválili Boha.

Toliko jedna věc je trápila, že jim totiž Bůh nedával žádných dětiček. Kdykoliv si Nasta na to vzpomněla, hned jí vždy polily slzy, Naum však jen udělal kříž, pomodlil se Otčenáš a hned mu na srdci ulehčilo. A zase šel vesele po své práci na zahradu, na mlat nebo na pole za dělníky. Naum byl hospodář dosti zámožný, — měl pět volů a konička, ač jen chatrného. Najímal i čeledínův. Ani půdy se mu nenedostávalo; měltě jednu roli nádělnou, druhou otcovskou a třetí nabyt sám; měl tedy o čem pracovati!... Nasta však, pohleděvši časem na svůj majetek, jen se nade vším tím zarmoutila.

Komu pak se všechno to po nás dostane? — stýskávala si. — Nedočkáme se ani cti, ~~ani~~ chvály, ani paměti. Kdo nás pochová? Kdo se za nás pomodlí? Rozmrhají všechno, co jsme my nashromáždili, ani nám neřeknou: „Pán Bůh zaplať“...

Ale Naum jí na to odpovídal:

„Člověku sluší pracovat až do smrti a ne rozvažovat o budoucnosti; dá-li Bůh dětiček, — dostane se jim, a nedá-li, — děj se Jeho Svatá vůle! On ví, proč se to neb ono tak a nejinak děje. Nic není naše, — všechno je Boží! Dostane-li se naše jmění člověku dobrému, — dá za nás odsloužití panichidu a chudým také za spásu našich duší almužny udělí. — Případne-li však

statek náš člověku nehodnému, — jenž na nás zapomene, — bude to jeho hřích!... Nás však milosrdný Bůh přece neopustí, zasloužíme-li si toho. Neboj se, nestarej se, Nasfo, o statek; on je náš, ne my jeho. Stráž se, aby ti nezahradil cestu do království nebeského. Pokušitel má velikou sílu a zná lidskou slabost. Modli se raději a pros Boha: „Ale zbav nás zlého“ — a všechno bude dobře!“ ...

Konečně Bůh přece horoucí jejich modlitby vyslyšel a dal jim dcerku. Jakou z ní měli radost! — Anizrukou jí nevypouštěli. Vyběhla-li někdy z domu, — k sousedům, nebo na náves, — hned někdo, otec nebo matka, běžel za ní. A byla to také dívka! Jsouc ještě zcela maličká, již uměla i „Otče náš“, i „Zdravas, Maria“ i „Svatý Bože“, ano i půl „Věřím v Boha“. Jakmile zaslechla hlahol zvonů, již neměla doma stání: „Maminko“, říkávala, „půjdu do kostela, — slyšíš, — zvoní, bylo by to hřích, kdybych nešla. Tatínku, dej mi penízek na svíčku a ještě jeden pro žebráky...“

V kostele pak se nebavila, s nikým ani nepromluvila, — jen stála, modlila se a ukláněla...

Tak vyrostla rodičům pro potěšení. A byla vám to dívka! Vysoká, rovná jako strunka, vlasy měla jako smola černé, očka jasná, brvy — jako černé šnůrky. Na líčkách kvetly jí ruměnce, jako růže v panském sadě. Nosíček měla rovnoučký, rtíky jako nachové květy, a mezi nimi rovné, bílé zoubky, jako perličky, na nitku navlečené. Reč její byla rozumna a libozvučná; promluvila-li, zdálo se, — jako by někdo hrál na píšťalku: mluvila tak mírně a líbezně, že

byla radost jí poslouchati. A když se zasmála, očima zatočila, a při tom sama se zapálila a zarděla, — člověk se na ni zahleděl a nemohl si v ní ani dosti nalibovati!...

Vlasy měla černé, až na podiv černé a dlouhé — až po kolena. Ve svátek nebo v neděli splekla obyčejně pramének ku praménku, pěkně, vkusně si je zavila na hlavičku, ozdobila kvítím a v koncích zapletla široké stužky; na hrdle nosila řetěz dukátův a bílý, jako vystrouhnutý krček ovijela, černou aksamítkou, na níž stkvěla se uprostřed zlatá brože s červeným kamenem.

A což, když si oblékla červenou jupku se živůtkem, úplně, slušně rozepjatým, tak aby ničeho nebylo viděti! Ne jako je nosí městské holky, které se tomu naučily u panstva; tak nestoudně, že musí zhřešiti každý, kdo se na ně jen podívá! Jinak bylo u naší Maruše, dcery Naumovy a Nastiny; byloť jí jméno Maruše. Co je dáno, to jest, Bůh to tak dal: je-li to však přikryto a zakryto, je tak i pro dívku dobře, a ti, kteří na ni se zálibou hledí, také se nemusejí styděti....

Na bělostnou, tenounkou košilku sama si napřádla a překrásné rukávy červenými nitkami sama vyšila. Plena, kterou nosila, pocházela ještě z matčiny výbavy. Můj ty tatičku! Jakých bylo na ní roztodivných květův! Teď už takových plachet ani nedělají. Dušehřívka její byla utkána z hedvábí. Když se stáhla pasem, mohl jsi ji v páli prsty obejmout. U pasu nosila vyšivaný šateček; jupka zespod plachty vyčnívající, také byla vyšita kvítky. Mimo to nosila modrý sou-

kený kabátec bez rukávův a na nohou střevičky, jak oheň červené! Takto nastrojená vycházela na ulici, jako nějaká panská dcera!... Jdouc, jen plovla jako labutěnka, nikam na stranu se neohledla, oči klopila. Potkala-li staršího člověka, poklonila se a pozdravila: „Pozdrav vás Pánbůh, strýčku!“ nebo „Vítám vás, tetičko!“ Tak zdvořilou a laskavou byla ke každému, — a byť to bylo i malé dítě, nikoho mlčky neminula, každému se poklonila, s každým přívětivě promluvila. Ale kdyby se jí některý chasník byl chtěl přichytiti, — nevím, co by se bylo stalo. Možná, že by mu neřekla ani slova, a jen by na něho vrhla svůj pohled; a kdyby byl nevím jak smělý, hned by smekl čepici, hluboce se poklonil a mlčky šel po svých!... V celé vsi nebylo dívky nad Maruši sličnější, rozumnější a bohatší. A jakou měla povahu! Chraň Bůh, aby se byl kdo opovážil posílati ji na ulici, za kamarádkami! Matka jí časem domlouvala: „Vyjdi si přece, děvče, na ulici, povyraz se, vždyť je jaro, zapívej si s holkami.“

Ale Maruše vždy odpovídala: „Raději se pomodlím a půjdu spat; ráno časněji vstanu a pomohu ti poklidit, uvařím a donesu oběd otci na pole; co bych tam na té ulici dělala? Rozpustilých her a písni není mi líto. Ještě mohlo by se mně nebo někomu jinému přihodit něco zlého, potom hanbě a ostudě neutečeš!... Ať si hulákají, já nepůjdu“... O besedách a přástkách aby se jí byl nikdo raději ani nezmiňoval! Přemlouvalať a prosívala nejednou i své kamarádky skoro se slzami: „Sestřičky, holubičky, nechoďte na ty proklaté schůzky. Nepáchá se

tam nic dobrého, jen samá neplecha. Scházejí se jakoby na přástky, ale místo nich učí se pít pálenku, mlkovati se s chlapci a vytahovati z domu. Kutí se tam mnoho takových věcí, o kterých je hanba povídat. Mucho, přemnoho panenské cti bylo tam už utraceno; vizme třeba jen Akulu, Duňášku, Parašku!... Nenadarmo i náš velebníček před těmi schůzkami varuje. Jen se podívejte na mne, — já tam nechodím, a přece napřadu více, než vy“.

Tak domlouvala znova a znova, a hle nejprve přestala chodit jedna, potom druhá, třetí, až posléze besedy nadobro pominuly. Jak vřele jí za to žehnali dobří lidé, zvláště matky! Ale po čase zlý pokušitel znovu nabyl vrchu a znova svedl mládež na starou cestu.

Zřídka kdy vyšla si Maruše k družce na černou hodinku, ale ne proto, aby běhala po ulici a hulákala jako jiné. Ne, Maruše přijde, posedí, pohovoří, ale jakmile dojde na tanec, vytratí se domů, aniž toho kdo postřehne; doma se odstrojí, šuká kolem peci a chystá večeři... Matce při ní ani nezbyvá co dělat.

Jednou byla Maruše na svatbě své kamarádky. Seděly za stolem; naproti nim seděli uctivě známí chasníci. Starosvatem, — družbou se strany ženichovy, jemuž příslušelo řízení celého večera, byl Vasil, — kupec z města. Byl to sličný junák; měl rusé, kadeřavé vlasy, a oči jasné jako jitřenky. A jak byl zdvořilý a uctivý! Oblečen byl pěkně, — po panskou, — maje na sobě modrý soukený kaftan, stažený anglickým pasem a na nohou namazané boty s podkůvkami.... Usmyslili si hru: děvčata vzala hochům

čepice a přiřivala k nim kytky. Chlapci si je zase vykupovali; někdo hodil do čepice groš, někdo kopejku. Lokaj ze zámku hodil tři kopejky najednou, — až se všichni podivili! Vasil čekal, až dojde na něho, seděl za stolem a pomalu jedl. Posléze došlo na něho, — odhodil cíp kaftanu, — vytáhl váček, zacinkal penězi a hodil do čepice celý desetník. Co jich bylo ve světnici, všichni bez rozdílu otevřeli údivem ústa, ba dívky docela i zpívat přestaly. On však jako by se pranic nebylo stalo, sedl na stůl, vzal lžiči a pojídal nudle, zcela tak, jako by byl zaplatil jen kopejku.

Začali sklízet se stola. Vasil usedl si stranou a počal prohlížeti děvčata. Náhle padl jeho zrak na Maruši a utkvěl na ní. Maruše seděla na třetím místě, neboť jakkoli ji byli prosili, aby byla při večeři starší, ona naprosto odřekla.

— Ať si je starší některá jiná, mně jest i zde dobře! — odpověděla na prosby.

Vasil seděl jako omámený. A byl to přece takový žertovný a veselý člověk, jenž uměl tolik zábavných a čtveráckých věcí vypravovati; jindy poslouchali jenom jeho, jenom on rozjařoval všechny k veselosti. A teď — kdyby byl jen slovičko promluvil! Hlavu svésil, ruce spustil pod stůl — a stále jen hleděl na Maruši; pohledne na ni a sklopí oči...

Postavili na stůl dary; všichni shlukli se kolem nich, — smějí se a chechtají se, hádají. Ale Vasil sedí osaměle, jako v lese, s nikým ani slova nepromluví, nikam se nepodívá, jen Maruši má před očima, jen o ní dumá. Jako by se byl všecek ostatní svět propadl a jen on

s Maruši zůstal, a jako by mu na ničem nezáleželo!

A což Maruše? I ona, chuděrka, se změnila; byla i tak — jako vždy — nevesela, ale teď by byla nejraději hned utekla. Bylo jí najednou jaksi smutno a těžko, pocítila velikou úzkost a sklíčenost; pohlédla na Vasila — a pocítila s ním soustrast, proč, — ani sama nevěděla. Možná proto, že i on sedí tak neveselý. Setkají-li se jejich pohledy, Maruši jakoby zachvátila zimnice, po těle jí mrazí a do očí derou se jí mimovolně slzy. A Vasil sotva dýchá, jako by seděl v dušné chatě. Odvrátí se od sebe, aby se neviděli, ale přes to vše tane jim přede zraky stále totéž. Ledva Vasil hne rukou neb otočí hlavu, Maruše se již všecka zapálí a bezděky pohlédne na něho.

Maruši přišlo na mysl, že snad ji někdo uhranul, a to že jest příčinou její nevolnosti; již chtěla jíti domů, ale vnitřní hlas jí pravil: „Viz toho jinocha, jenž tamto sedí v modrém kaftaně, vypadá jaksi špatně. Kterak bys mohla odejít? Což, kdyby mu bylo ještě hůře, kdo mu zde bez tebe pomůže? Hle, jak žalostně patří, jako by prosil: „Buď, Maruše, tak dobrá, neodcházej odtud!...“ — „Dobře, dobře, zůstanu zde!“... ozve se její srdce.

Vasilovi omrzelo se zatím i všecek boží svět; ani sám nevěděl, co si počít. Mám snad promluvit s onou dívčinou, co tamto sedí tak zasmušilá a neveselá?“ myslí si. A kdosi mu šeptá: „Nedotýkej se jí, rozhněvá se! Vždyť vidíš, jaká jest pyšná a nepřístupná; nebude s tebou ani chtít promluvit!“ Vasil zbledne a znovu se

zachmuří. Dlouho se přemáhal, neodvažuje se k Maruši promluvit, konečně však, když domácí počastovali hosti pálenkou a všecko se porozjařilo, takže povstal hluk a smích, Vasil sebral se stola hrst ořechův, přistoupil k Maruši a rozechvělým hlasem se otázel:

„Suda nebo licha?“

Při tom se mu samému zatmělo v očích, dělaly se mu mžitky, a sotva obstál na nohou; než ani Maruši nebylo v tom okamžiku tuze volno. Ulekla se náramně, právě tak, jako tehda, když matka se rozhněvala a ji vyplísnila (a to se jí stalo odjakživa jen jednou), když Maruše šla k říčce máchat prádlo a upustila matčin šáteček, kterýžto šáteček byl památkou po matčině mateři. Pro ten se tedy matka na Maruši rozhněvala; dlouho se sice nehněvala, ale můj Bože, co se Maruše tehda natrápila!... Podobné stalo se i nyní; byla by se raději do země propadla nebo někam utekla, aby na toho mladíka nemusila hledět. Co mu říci?... Řeknu-li „licha“, pomyslí si, že jsem pyšná a nechci s ním pranic mít, a on je tak smutný, neveselý, že je lito na něho hledět. Řeknu „suda“... Ale co to? Chtěla pronést slovo a nemůže; rty se slepily, jazyk jako by byl zdřevěněl a dech se jí zatajoval. Hledí na Vasila, jenž ani očí s ní nespouští, drží v ruce ořechy a čeká, co mu řekne.

Pocítila s ním soustrast; přes moc, zcela tichounce, tak aby jí nikdo neslyšel, pronesla: „suda!“ a sama se zastyděla, celá se zarděla... Ale na štěstí jejich v témž okamžiku jeden mladík zvolal:

— Pojdme raději ven, na dvůr, tam jest volněji a více místa.

Všichni vzchopili se hned se svých míst a pospíchali na dvůr — pro podívanou, jak budou tancovati, Maruši i Vasilovi ulevilo u srdce, a vyšli také.

Venku hrála hlučná, veselá hudba; housle hlaholily, cimbály břinkaly a místo basy jeden hudebník hrál na ústa a mlaskal. Děvčata se již rozešla; vystoupil jeden pár, za ním druhý a podkůvky jen zněly; vezmou se za ruce, otočí se kruhem a znova se rozejdou a zvolna lehce se pohybují, jako by kachničky plovaly. Již jsou unaveny, utírají se šátečky, již se dosti natančily, třeba postoupiti místa jiným.

Hudba však neumlká, hraje jak o závod. Jedna z děvčat — Daša — sotva nohy zvedá, pot lije se s ní proudem, takže až prosí hudebníky:

„Smilujte, ustrňte se, již nehrejte, umru! ouvej, umru!“

Ale hudebníci jako by neslyšeli. Konečně zvuky zanikly. Housle jako by sténaly, úpěnlivě poprosily: „Na - pít!“ ....

Děvčata poklonila se hudebníkům a sestoupila se v kroužek.

„No, teď zas „orlici“! — zvolal ze zástupu Denis Děkaněnko.

Rozhrnul lidi pětma a s Paraši Levinou stanul před hudbou; podepřev si boky a rozkročiv se široce, čekal, brzo-li zahrají známou píseň. Vysoká čepice ze šedivého beránka, s červeným soukeným dýnkem, smekla se mu na ucho; stojí, ševelí dlouhými kníry, hledí na všecky a povídá:

„Chystám se k tanci a zatím možná, že toho ještě ani neumím; měl bych se dříve poučit od chromého Tůmy, co chodí na dřevěných nohách.

A starý Kuzma Korovaj k tomu doloží:

„Tak, tak, to se rozumí! U beznohého Tůmy lze se tomu naučit!

Jefim Křepelica zasmál se tomu, až se rozslzel, ale slova pronést nemohl. Denis však stojí a ani se neusměje, jako by toho ani byl neřekl.

Hudcové vyklopili po sklínce a spustili „orlici“. Denis se rozešel; podivná věc, kde se to v něm vzalo? Ani země pod sebou necítí; hned přisedne, otočí se, poskočí, hned se udeří v bok a zase jde jako po nitce. Tleskne ve dlaně a hvízdne tak, až v uších zaléhá; dupne nohou — až se země otřese; a zase jde jako by měl všechny kosti polámané, nebo podřepuje kolem Paraše, točí se dokola a prozpěvuje:

„Hoj, dívčíno, orlice!...“

Lehce mohl Denis ukazovati svou obratnost bez Vasila; ale kdyby se byl tento pustil do kola, byl by jej okamžitě strčil do kapsy.

Taký býval Vasil jindy, ale tenkrát byl zcela jiný. Když vyšel ze světnice, bylo by mu slušelo vzít si dívčinu a jít s ní do kola; on však, ubožátko, odešel stranou, schýlil hlavu a přemýšlel: „Co se to se mnou děje? Jáť ničeho nechápu, neslyším a nevidím, jen onu dívku! Ona jediná stojí přede mnou; ona jediná tane mi na mysli! Ale proč k ní tedy nepřistoupím? Čeho se lekám, bojím? Ale což, jestliže se na mne rozhoří, odvrátí se a mne zažene? Co mám

dělat? Domů jít?... Nikoli, cosi mne tu drží; jsem zde jako přikován. Jest mi krušno hleděti na tuto veselost!... Vidím toliko místo, kde sedí má děva a rozpráví s kamarádkou. Zdá se mi, jako by se na mne ohlížely, možná, že si spolu docela o mně povídají!“ ...

„Což tak ponuře věsíš hlavu, Semenyči?“ uhodil ho mladík Levko na rameno. „Zahleděl jsi se snad na děvuchy? Pokuř si, bratře, z dýmečky, bude ti veseleji, a půjdeme tancovat. Hleď, jaká čiperná děvčátka již tu čekají, — jsou zde městské holky...“

„Nebudu kouřit“, odpověděl Vasil, „není mi jaksi dobře a od tabáku dělá se mi na nic. Třeba jít domů. Už to tady nějak beze mne poprav, — buď za staršího.“

„To by bylo pěkné! Ještě si pobuláme! Možná, že jsou to jen nějaké úroky, jdi, projdi se po ulici, pomine ti to“, radil Levko. — „Raději se však podívej, jak holky tančí; právě teď prováděla si v kole Kubaricha, — škoda! To je tanečnice! Je to, bratře, řádná děvucha. Zachová-li se do podzimu, tehda mých rukou nemine!...“

Vasila jako by byla zimnice skrušila; zbledl jako stěna a zachytil se rukama zdi, aby se nesvalil; domníval se, že Levko vychvaluje onu dívku pro kterou ho bolelo srdce. Toté povědomá věc, že každý toho člověka, jenž se mu líbí, pokládá za nejlepšího na světě. Vasil pozbyl ducha načisto. Posléze, vzpomínávav se poněkud, počal se Levka vyptávati:

„Povídáš o Kubarise? Která pak je to, snad tamhle ta, tak pěkně, bohatě nastrojená?“

Ukázal na Maruši.

„Ne!“ hodil Levko rukou, „k té má našinec daleko; má je, hled, ještě trošičku přihrblá, a místo pasu je utážena plátýnkem.“

Vasil zaslechnuv, že se Levkovi zamlouvá dívka jiná, nežli jeho, pocítil značnou úlevu. Teď už mu na Kubariše nezáleží; ať si je tam nebo není, — to jest mu všechno stejno; on potřebuje zprávy jen o svém.

„O které pak pravíš, že k ní máš daleko? Je-liž to dcera popova či kupcova?“ obrátil se Vasil k Levkovi.

„Nikoli, zde jsou všechny naše; mluvím o Maruši“, odpověděl tento.

„O jaké Maruši?“ vyzvídal Vasil a sklopil oči, jako by ho zpráva o ní valně nezajímala, kdežto v pravdě nejen jeho uši, ale každá žilka v něm napjatě poslouchala, i dech v sobě zatajil, z obavy, aby nepřeslechl ani slovíčka z toho, co mu Levko poví.

A tak Levko počal vykládati vše, cokoli o Maruši věděl; cí dcera jest, jak otec její jest bohat, jak jí má rád a kterak jí střeže jak oka v hlavě; o Maruši samé pak, jak se všech straní, že jí nikdo nespatri nejen na besedách a přástkách, ale i na ulici v takové veliké svátky, jako jsou dni Ivana Kupaly a Božího Narození, a že je tak pyšna bezpochyby jen na oko, ve skutečnosti že však asi jest nesmělá.

„A jak je pracovita! I na otce i na matku i na sebe přede, šije, pere, vaří a peče a všechno jen sama, bez pomoci!... Její matka sedí si se založenýma rukama!...“ doložil Levko.

Maruše si zatím usedla stranou na lavici a svésila hlavu; sedí a úkradkou poblíží na Vasila, držíc v rukou ořechy, jež byla od něho přijala.

Co se dělo v její duši, toho ani sama nechápe; brzo jí zase pojme smutek, že až zapláče, a zase se pousměje a po té hned zastydí. Přichází jí na mysl, že by měla jíti domů (i prve stále přemítala, má-li odejít anebo zůstat); jakmile však uvidí Vasila a pomyslí si, že jí bude odejít z večerní zábavy zároveň s ním, už se jí nechce jíti domů.

„Kdyby ten hoch popošel ke mně a promluvil se mnou, bylo by mi hned lehčeji“. Takové myšlenky jí kmitají hlavou, a zase při pomyslení, že by se tak opravdu mohlo státi, zastydí se samá před sebou. Zčervená jako makový květ, zakryje si tvář rukama a hluboce svésí hlavičku.

V té přistoupila k ní kamarádka Olena a přisedla si k ní.

„Proč tak smutně sedíš, Maruše? Ty pláčeš?“ otázala se.

„Ne, nepláču“, odvětila Maruše a odmlčela se. „Právě jsem jedla jablko a zaskočilo mi“, vzpamatovala se. „Ale proč jsi tak upachtěna?“

„Tančila jsem bez přestávky!“ odpověděla Olena sotva dechu popadajíc. „Všaktě to byl také hoch! Tak mnou otáčel, až se mi hlava zamotala! A hudci také nepřestávali hrát. Ani mi neuvěříš: nejenom nohy i ruce mne bolí a hlava se mi točí. Takového tanečníka není v celé vsi! Už jsem našim hochům řekla, aby ho pozvali, až bude na naší ulici slavnost.“

Maruše se zaradovala; domnívalať se, že Olena zná toho jinocha, jenž jí vpadl do duše; domnívala se, že ho všickni zajisté znají. I počala se Oleny vyptávati: „Který hoch je to, snad ten, co je zde družbou?“

„Ale kde pak — družba! Sedí jako nějaký kulich, na nikoho ani se nepodívá, k nikomu ani nepřistoupí. Jenom až se všichni usadí, ať nejsem Olena, kdybych mu nezaspívala:

Starší náš mládenec, jako balvan,
vytřeštil očiska, jako beran!

Hlavu má obručemi sbitu
a podšívku lýčím sešitu.

Lýkem si utáhl šaty

a teď tu chce hráti na svaty!...“

„Takovou čest mu udělám! Ať pozná naše děvčata. On si možná myslí, že my, vesnické holky neumíme tancovat!“

„A on sám možná opravdu neumí!“ prohodila Maruše a zakryla obličej rukama, aby Olena neviděla, jak se zapálila.

„Kdo, Vasil, že neumí?“ vykřikla Olena.

„Inu, já nevím, je-li to Vasil nebo kdo jiný; umí-li tancovat či neumí. Vůbec ani ho neznám!“

Ledva to vyřkla, hned se ulekla, aby to nemělo za následek konec hovoru o Vasilovi, ježto přece toužebně si přála zvědět, kdo a odkud jest. Sotva však o něm započala řeč, Olena zas už zarepetila svou: jak jí hoch zmítal a otáčel, jak jí v tanci unavil, a dlouho pak měla o něm co povídat.

Maruše drahnou chvíli poslouchala nevědouc, jak by změnila hovor, kdežto Olena byla by snad dovedla třebaš do půlnoci mluvit stále o

jednom. Posléze Maruše, jako by se byla pře-slechla, o kom Olena vypravuje, vybidla ji: „Nuže, zazpívej mu tedy, zazpívej mu tu svou písničku!“

„Ale jemu já nechci zpívat! Což mi nerozumíš?“ okřikla ji Olena. „Vždyť já to chci zazpívat Vasilovi a nikoli onomu, s nímžto jsem tančila.“

„Což pak ti ten Vasil tak vlezl do hlavy! Nevidáno! Jaký pak Vasil!“ podotkla Maruše mrzutě.

Takový mají dívky obyčej: kterého jinocha si která oblíbí, toho schválně začne tupit, aby ho jiní chválili.

„Odkud pak se tu vytyčil, ze které vsi se k nám zatoulal?“ doptávala se Maruše dále.

„Ano, ze vsi! Vždyť je to kupčik z města, což pak to nevíš? Hm, a k tomu jaký junák! Kdekoli se vyskytne, všude se naň děvčata jen lepí! Jak v tanci, tak v řeči, — ve všem je mistr. Jen si povšimni, jak je hezoučkový, a jak se drží, jako mladý doubek, oči se mu svítí, jako jasné jitřenky; také jest po kupecku ostríhán...“ chválila Olena Vasila.

„Možná, že ho máš ráda, proto ho tak vychvaluješ“, sotva pronesla Maruše a sklopila oči; při tom Olenina slova působila na ni tak, jako by jí byl ohněm polil.

„Proč bych neměla! Měla bych ho ráda, jenom že on si takových, jako já ani nevšímne; povídají, že prý ho chce jeho pán přijmouti za svého syna; máť prý ten jeho pán velmi krásnou dceru. Však Vasil je také šohaj, jakého by bylo pohledat, a penízky, tuším, také má; vždyť jsem

sama viděla, jak hodil do čepice celý desetik; kdyby nebylo....

Ale v témž okamžiku přiskočil k nim Denis, ten, o němž Olena tolik se byla Maruši navypřávéla, uchvátil Olenu a odkvapil s ní do kola. Byla by si s Maruši tak ráda poseděla a o chlapcích pohovorila.

Maruše osaměla a zadumala se; vzpomněla si na Olenino vypravování o Vasilovi, že ho pán přijme za syna, že mu chce dáti sličnou dceru, při čemž hluboce svésila hlavu a v očích zaleskly se jí slzy. Otřela si je šátečkem a rozjímá:

„Ach, běda mi, běda! Kéž jsem ho raději nikdy ani nespatriła! Jak na něho nyní zapomenou?... Šťastná děvčata městská, jejich chlapci nejsou našim ani podobní; u nás ani není na koho se podívat.... Půjdu v tu chvíli domů (zatím však ani se nehne s místa), chopím se něčeho a snad zapomenou.... Ach, mého hořkého osudu!.... Tyto oříšky si ponechám, budu jich opatrovati, budu je s sebou nositi na památku!..“

Potom, jako by se byla zapomněla, pronesla hlasitě:

„Kdyby mi jen smíchem řekli, že mne miluje! Suda nebo licha?..“

„Suda! Miluje tě, miluje vroucně“, odpověděl Vasil, jenž už chvíli stál u Maruše, patřil na ni a nevěděl, jak s ní promluvíti.

„Ach, můj tatičku!“ vykřikla Maruše a všecka se zatetelila, jako rybka, polapená do sítě. „Cože? O kom mluvíte?“ tázala se, ani sama nevědouc, proč?

„Ten tě miluje, o němž jsi se ptala“, řekl Vasil, rozechvéním sotva dechu popadaje.

Tušil srdcem, že se nemýlí, že Maruše mínila jej.

„Ale....já jsem si na nikoho nemyslila.... Já jsem jen tak...“

Pozbývající odvahy Maruše sotva ze sebe vypravila několik slov. Odjakživa poprvé vyřkla nepravdu, i zastyděla a zalekla se hříchů.

Vasil mlčel.

„A kdož pak by si mne zamiloval?“ vece Maruše smutně.

„Maruše, Maruše! Já takového člověka znám“, odpověděl Vasil.

„Maruše, Maruše! Honem pojď sem!“ zavolala v tu chvíli Olena.

Maruše stála položíva, polomrtva; ulekla se toho, že Vasil tak nenadále a hlasitě s ní promluvil; k tomu ještě také Olena vidí, že s ním rozmlouvá; naposled bude se jí potom ještě smáti. Ale nejvíce jí bolelo a mrzelo to, že jí Vasil povídal o komsi jiném, jenž ji miluje, kdežto si přála, aby Vasil byl řekl, že ji miluje on sám.

Zaslechnuvši hlas Olenin Maruše vstala s lavice, leknutím však nemůže ani kroku udělati, Olena pak stále křičí:

„Ale pojď přece, honem, já jsem tuhle....“

Vasil také stojí jako přimrazený a neví kudy kam. Řekl by ledacos, kdyby mohl vysloviti vše, co má na srdci, ale jazyk ho neposlouchá, nemůže jím ani hnouti.

A při tom ještě mu vrtá hlavou, o kom Maruše mluvila? hoho myslila? Zajisté miluje jiného, pro něho tu tedy nic není!... I stojí tak oba nevědouce, s jakou začít, kam se obrátit,

co dělat? Olena již sama přiběhla k Maruši a ptala se jí, dlouho-li se ještě na zábavě pozdrží.

„Nebudu se tu již zdržovat, čas už, abych šla domů“. odpověděla Maruše. „Nač bych tu čekala?“

Při tom si těžce, zhluboka povzdechla.

„Já také půjdu domů, matka pro mne poslala“, zaradovala se Olena. „Viš co, Maruše, zítra jest mi leccos koupit na bazaru; mohla bys jít se mnou; ty umíš lépe kupovat než já.“

„Dobrá, půjdu“, svolovala Maruše. „Jenom zajdi pro mne; mamince jest jaksi špatně, koupím tedy i já při té příležitosti, čeho je v domě třeba.“

„Zajdu, zajdu, jen na mne časně ráno čekej. Teď půjdeme spolu domů; cestou koupíme u kupce dárkův“, navrhovala Olena.

A obě kamarádky vzavše se za ruce opustily chalupu.

Vasil ostal samotou a zadumal se. V hlavě se mu míhalo, jako by byl dal Maruši něčím na srozuměnou, že ji miluje. Ach kéž by neznala nikoho jiného a jej alespoň trošičku milovala, tehda nepřál by si již na světě ničeho: ani slávy, ani peněz!

A jak se celá začervenala, když jsem jí řekl, že ji kdosi miluje; oči sklopila, šáteček v rukou mnula a mačkala, jako by sama s sebou zápasila!...

Zda-li pak se naň nerozcházela? Vždyť odešla s Olenou, aniž by se mu byla poklonila neb alespoň v jeho stranu se ohledla — myslil si Vasil a vyšel taktéž z domu následuje kradmo Maruše. Viděl, kterak na záhybce do druhé

ulice třikrát se za ním ohledly. Proč? Kdož pak to ví! Dívčí povahu je nesnadno vyzkoumat. Někdy se zdá, jakoby nenáviděly toho, kdo je zajímá, a jako by se zlobily, ve skutečnosti však milují ho tak srdečně, že toho ani vysloviti nelze. Jindy ovšem zase leckterá mladička, nezkušená dívka uvidí ve svém životě poprvé jinocha, který se jí zamlouvá, a sama ani si není vědoma, co se s ní děje. Bez ostychu sedla by si k němu, nespustila by s něho očí a jen s ním a s ním samým by rozprávěla! Ale stud jí praví, že tak dělati nelze. Ač není vůkol ani živé duše, přece stále se jí zdá, že mluvila s hochem. Toho tedy se mnohá bojí; běží mimo, nepromluvivši ani slovem k mladíkovi, jenž se jí líbí; ale jakmile ho mine, hned toho počne litovati. Ale věci již pohříchu! napraviti nelze. Dobře ještě, osloví-li ji hoch ještě podruhé, při nové příležitosti — tehda ještě není vše ztraceno. Pomyslí-li si však: „I, hybaj k šípku! Jaká netykavka!“ a zaujme se jinou, tehda již věci napraviti nelze. Ubožátko potom se hněte a souží, v tichosti pláče, ale což už je to vše platno: slzami hoře nepřemůžeš!

Začne-li si ho nadcházeti, tehda ještě si třebas pomyslí a řekne i jiným:

„He, sama se mi věší na krk!“

Maruše přišla domů neveselá; domnívala se, že jí Vasil nemiluje; jinak přece, kdyby ji miloval, byl by jí to přímo řekl, on však mluvil o komsi jiném, o sobě ani slovem se nezmínil. Však Olena také pravila, že pán chce míti z něho syna, zajisté, že také miluje pánovu dceru. A kterak by jí nemiloval? Máť šatstva

více, nežli já. A málo-liž má v truhle statku? Myslím, že ani ne jedna truhla, nýbrž mnoho, a jakých velikých, velikánských! A peřin, peřin! Bezpochyby až po samý strop... Kde pak já, co by se mnou dělal, ani si mne nevšímne!

Tak Maruše přemítala. Když vešly do chaty, matka její ležela nemocna; viděla, kterak její dcera vešla a sedla na lavici s tváří neveselou; sedla a nepoví ani slova, bylo-li na svatbě veselo; sedí a nesvléká se.

Dlouho se jí matka divila, až posléze se zeptala:

„Co je ti milá dceruško, že jsi tak smutna, jak opálena? Pánbůh nedej, snad nejsi nemocna? Nedopouštěj Pánbůh, abys ulehla; co pak by si starý tatík samojediný s námi nemocnými počal?... Nuže, pověz, co tě bolí?“

„Nic, maminko!“ odpověděla Maruše.

„Snad ti utrhli řetízek?“ vyzvíдалa Nasta.

„Ne, maminko!“

„Či někdo ti ublížil? Pověz o tom otcí, on se tebe zastane.“

„Ne, maminko!“ odpověděla znovu Maruše.

„A když nic, proč tak sedíš? Mohla bys jít raději pro vodu, čas už uvařit večeři.“

„Hned maminko!“ vece Maruše, ale s místa se nehýbá.

Matka čekala, čekala, ale posléze počala jí domlouvati, ano rozhorlila se na ni a téměř mocí donutila ji, aby se odstrojila. Maruše odložila svatební oděv a neuklidivši ho na patřičné místo vzala košík, aby v zahradě natrhala zeleniny; místo do zahrady však šla ke studni; šla tak, jako by to bylo zcela v pořádku; když

přišla ke studni, lidé ji shlédli a dali se do smíchu. Maruše se vzpamatovala a honem utíkala domů. — A což doma? — Zatopila v peci a postavila do ní prázdné hrnky, a do jednoho, v němž chtěla vařit kaši, místo prosa dala pouze soli. A čehokoli se chopila, všecko jí šlo na ruby.

Naum přišed domů spatřil Marušiny přípravy a nemálo se podivil.

Schystavši lecjaks večeři Maruše šla podojit krav.

„Tohle je trápení!“ stěžovala si Nasta. „Co se to jen s naší Maruší stalo? Na pohled zdá se být úplně zdravou, ale cokoli vezme do rukou, nic se jí nedaří. Zastesklo-li pak se jí po někom nebo co to znamená? Nedopouštěj Pánbůh, aby to byly úroky?“

„Vy, ženské, všecko přičítáte jen úrokům!“ zabručel Naum. „Nastydlo-li dítě v zimě nebo se mu stalo dušno v horké světnici, hned řeknete, že je to z úroků; má-li hlad a chce jíst, jsou tím vinny úroky; nechce-li jíst, zase úroky, zasměje-li se nebo zapláče, sedne-li nebo vstane, všecko jsou samé úroky! U vás ve všem jsou jen oči, a co mohou oči způsobit? Praníc; hleď na Boží svět, a všecko vězí v něčem jiném.... Rukama lze někomu ublížit, a jazykem ještě víc, oči však nezaviňují ničeho!...“

„Ale kdyžtě jsou přece tací lidé, kteří různé nemoci od úrokův zažehnavají?“

„Kdyby nepomáhali, lidé by k nim nechodili, ale...“ začala Nasta dokazovati.

„Na to právě jsou zažehnavací, aby bala-mutili a šálili takové hloupé dury, jako jsi ty a